

เอกสารประกอบการเรียน-การสอน

การจัดการองค์การอุตสาหกรรม

รายวิชา 618301 Industrial Process and Hazards

อ. ดร.ยุพรัตน์ หลิมมงคล

สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ความหมายองค์การ

• องค์การ คือ กลุ่มบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กัน และมุ่งจะทำกิจกรรมบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยบุคคลจะต้องเข้าไปร่วมและจัดการทำงานร่วมกันโดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน ภายใต้โครงสร้างของความสัมพันธ์ที่มีกฎเกณฑ์และขอบเขตที่แน่นอน

ความหมายองค์การ

1. องค์การเป็นรูปแบบของการรวมบุคคล
2. ความสัมพันธ์ในลักษณะการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
3. การแบ่งส่วนงานและหน้าที่ให้สมาชิกในองค์การ
4. โครงสร้างองค์การมีลักษณะของการบังคับบัญชา
5. การได้รับความยอมรับในสังคม ตามระเบียบแบบแผน ประเพณีหรือกฎหมาย

จุดมุ่งหมายขององค์การ

- การให้บริการลูกค้า ผู้มาติดต่อพึงพอใจ
- ผลผลิตต่อองค์การ มีคุณภาพดี ทันเวลา
- การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่ายน้อย ผลกำไรสูง แข่งขันกับหน่วยงานอื่นๆได้
- การเพิ่มผลผลิต องค์การต้องมีการขยายงาน
- ระดมทรัพยากร
- กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ข้อบังคับ
- นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการจัดการในการบริหารงาน

องค์ประกอบขององค์การ

- เอกบุคคล
- กลุ่มคน

เอกบุคคล

- หน่วยเล็กสุดในองค์การ
- เอกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ
- สิ่งที่องค์การต้องคำนึง คือ “การหาวิธีการให้เอกบุคคลเหล่านี้ มีพฤติกรรมและมีเจตคติที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การ”

กลุ่มคน

- กลุ่มทางการ (Formal group)
  - การแบ่งตามหน้าที่
  - การแบ่งตามผลผลิต
  - การแบ่งตามลูกค้า
  - การแบ่งตามพื้นที่การทำงาน
- กลุ่มไม่เป็นทางการ (Informal group)
  - กลุ่มที่ทำงานร่วมกันตามที่องค์การจัดให้
  - กลุ่มที่เกิดจากการพูดคุยสนทนากัน
  - กลุ่มที่เกิดจากการผูกมิตรไมตรี
  - กลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือและรักษามลประโยชน์ตน

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับการบริหารจัดการ

- กิจกรรมพื้นฐานขององค์การ
  - การติดต่อสื่อสาร
  - การสร้างการบริหารที่ดี
  - การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายขององค์การ
- หน้าที่ผู้บริหารเกี่ยวข้องกับองค์การ
  - จัดให้เกิดระบบการติดต่อสื่อสารของฝ่ายต่างๆในองค์การให้มีประสิทธิภาพ
  - สนับสนุนให้เกิดความพยายามร่วมกันของฝ่ายต่างๆเพื่อให้บริการที่ดีต่อลูกค้า
  - สร้างระบบกระบวนการ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้องค์การมีประสิทธิภาพ

1. การติดต่อสื่อสารที่ดี
2. ความคล่องตัวของการทำงานในองค์กร
3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ความผูกพันกับองค์กร

วิธีการทำให้องค์การมีประสิทธิภาพ

1. การปฏิบัติการสรรหา คัดเลือก ฝึกอบรม มีสวัสดิการให้สมาชิกในองค์กร
2. การสร้างสัมพันธ์ภาพทางใจ
3. การสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่ม

บทบาทและหน้าที่ของการบริหารจัดการ

Luther Gulick (ลูเธอร์ กุลิค) เสนอ POSDCoRB ดังนี้

1. Planning - การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายขององค์กรว่าควรทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ใด จะดำเนินการอย่างไร
2. Organizing - การจัดองค์การ หมายถึง การกำหนดโครงสร้างที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กร
3. Staffing - การจัดการงานบุคคล เริ่มตั้งแต่ การสรรหา การรักษา การให้ออก
4. Directing - การสั่งการ หมายถึง การที่ผู้บริหารต้องตัดสินใจต่างๆ เช่น คำสั่งหรือคำแนะนำ ซึ่งต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำเพื่อการทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

บทบาทและหน้าที่ของการบริหารจัดการ

Luther Gulick (ลูเธอร์ กุลิค) เสนอ POSDCoRB ดังนี้

- 5.Coordinating - การประสานงาน หมายถึง ผู้บริหารทำหน้าที่ในการประสานงานหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน หรือเป็นเรื่องระหว่างหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน
- 6.Reporting - การรายงาน หมายถึง กระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบถึงความก้าวหน้าของงานที่ได้รับมอบหมาย
- 7.Budgeting - การงบประมาณ หมายถึงภารกิจเกี่ยวกับการวางแผน การทำบัญชี การควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง เป็นกระบวนการหนึ่งในการติดตามควบคุมประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้แผนการเงิน

บทบาทและหน้าที่ของการบริหารจัดการ

มาติน แกนนอน ให้มุมมองการบริหารจัดการว่า :

“เป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อน ที่ผู้บริหารได้สร้างขึ้น รักษาไว้ และปรับปรุงองค์การให้ประสบความสำเร็จ”

กิจกรรมสำคัญสำหรับการบริหาร ประกอบไปด้วย 4 มิติ

1. มิติด้านการออกแบบองค์การ
2. มิติด้านการวางแผนและการควบคุม
3. มิติด้านกระบวนการด้านพฤติกรรม
4. มิติด้านการตัดสินใจ

มิติที่ 1 การออกแบบองค์การ

• กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบองค์การ มีดังนี้

- จัดระบบสายงานความรับผิดชอบ
- จัดสรรอำนาจหน้าที่ ในองค์การ
- วางระบบการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ

ข้อสำคัญ

- องค์การจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการออกแบบองค์การ
- การออกแบบองค์การที่ดี จะทำให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เช่น การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งต่างๆ , การสร้างระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานย่อย , การพัฒนากระบวนการในการรับเรื่องราวร้องทุกข์

มิติที่ 2 การวางแผนและการควบคุม

การวางแผน ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ
2. การหาวิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ประเภทของแผนที่ใช้ในการบริหาร ได้แก่

แผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) คือ แผน ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปในระยะยาวขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการทบทวนเป็นระยะ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แผนยุทธวิธี (Tactical Plan) คือ แผนที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายเฉพาะด้าน เป็นแผนที่เฉพาะเจาะจง มีระยะสั้น แต่จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ระยะยาว ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้สามารถผลักดันการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งอาจจะต้องใช้หลายแผนยุทธวิธีก็ได้

มิติที่ 2 การวางแผนและการควบคุม (ต่อ)

• การควบคุม

- เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผนที่กำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัติแล้ว จุดมุ่งหมายเพื่อติดตาม ตรวจสอบดูว่า การปฏิบัติงานมีความคลาดเคลื่อนจากแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ และสามารถบรรลุเป้าหมายที่แผนกำหนดไว้หรือไม่
- การควบคุมจะช่วยแก้ไขสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากแผน
- การควบคุม จะถูกกำหนดขึ้นพร้อมกับการวางแผน ทั้งระดับแผนกลยุทธ์และแผนยุทธวิธี

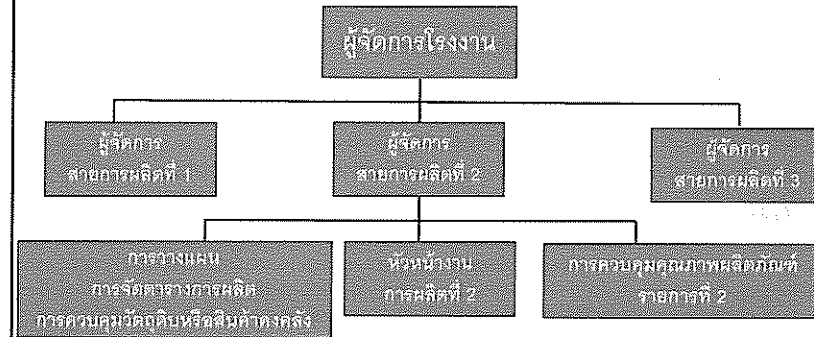
• การควบคุมประกอบด้วยแนวคิด 2 ประการ คือ

- ประการแรก การควบคุมทั่วทั้งองค์การและระบบสำคัญๆ เช่น การใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการควบคุมความคลาดเคลื่อนจากแผนที่กำหนด
- ประการสอง เน้นการควบคุมสมาชิกขององค์การ เพื่อติดตามเฝ้าดูผลการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การควบคุมสมาชิกองค์การอาจเริ่มตั้งแต่การสรรหา การปฐมนิเทศ การฝึกอบรม และการจัดการปฏิบัติงาน

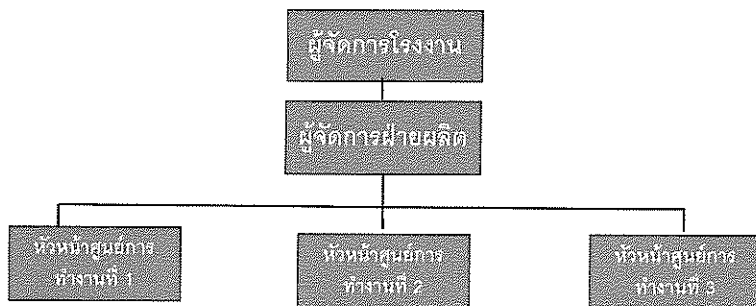
การจัดโครงสร้างองค์การของฝ่ายผลิต

1. การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามระบบการผลิตแบบต่อเนื่อง หรือ การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามผลิตภัณฑ์ (Product-focused organization)
2. การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามระบบการผลิตแบบตามสั่ง หรือ การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามกระบวนการผลิต (Process-focused organization)

การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามระบบการผลิตแบบต่อเนื่อง หรือ การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามผลิตภัณฑ์ (Product-focused organization)

การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามระบบการผลิตแบบตามสั่ง หรือ การจัดองค์การฝ่ายผลิตตามกระบวนการผลิต (Process-focused organization)

ความสำคัญในการบริหารการผลิตในเชิงยุทธศาสตร์

ฝ่ายการผลิตรับผิดชอบโดยตรง คือ

1. ประสิทธิภาพของต้นทุน (Cost efficiency)
2. คุณภาพ (Quality)
3. ความเชื่อถือได้ (Dependability)
4. ความยืดหยุ่น (Flexibility)

ประเด็นการตัดสินใจในกลยุทธ์การผลิต

1. กำลังการผลิต
2. ระบบการผลิต
3. เทคโนโลยี
4. การรวมตัวในแนวตั้ง
5. กำลังคน
6. คุณภาพ
7. การวางแผนการผลิตและการควบคุมวัสดุ
8. การจัดองค์กร

ขอบเขตการบริหารการผลิต

- การตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการผลิต
- การตัดสินใจเกี่ยวกับกำลังผลิต
- การตัดสินใจเกี่ยวกับวัสดุคงคลัง
- การตัดสินใจเกี่ยวกับกำลังคน
- การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพ

แหล่งความรู้เพิ่มเติม

- ปรียาพร วงศ์บุตรโรจน์. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2551.
- สิรอร วิชชาวุธ. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- สุปัญญา ไชยชาญ. การบริหารการผลิต (Production Management). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พี. เอ. ลีฟวิ่ง, 2540.

เอกสารประกอบการเรียน-การสอน การออกแบบและวางผังโรงงาน (Plant layout and design)

รายวิชา 618301 Industrial Process and Hazards

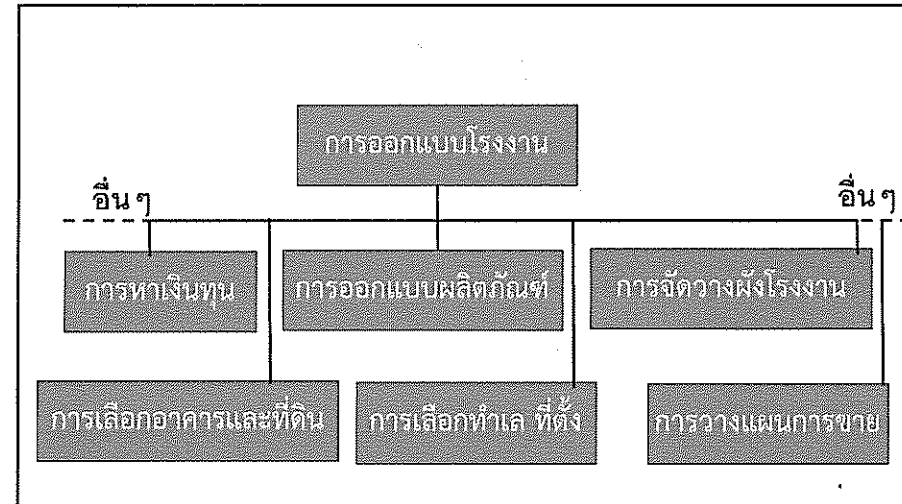
อ. ดร.ยุพรัตน์ หลิมมงคล
สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ความหมาย

- การออกแบบโรงงาน (Plant design)
  - การรวมการออกแบบทั้งหมดของกิจการ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของกิจการตลอดจนถึง การวางแผนทางด้านการเงิน ทำเลที่ตั้งโรงงานและการวางแผนส่วนสำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโรงงาน

ความหมาย

- การวางผังโรงงาน (Plant layout)
  - การวางแผนเพื่อจัดวางเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ คนงาน วัสดุดิบ สิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนในการผลิตของโรงงานในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประหยัด

• โรงงาน (Plant)

* กำหนดตำแหน่ง คน เครื่องจักร และสิ่งสนับสนุนการผลิต อันเป็นปัจจัยสำคัญของระบบการผลิตให้เหมาะสมเกิดเวลาว่างเปล่า (Idle time) ในสายการผลิตให้น้อยและใช้เวลาการผลิตสั้นที่สุด

การนำวัสดุมาเป็นผลิตภัณฑ์

1. การขึ้นรูป
2. การเปลี่ยนคุณสมบัติ
3. การประกอบ

สาเหตุของการเลือกทำเลที่ตั้งโรงงาน

- ตลาดขยายตัว
- ตลาดสินค้าได้เปลี่ยนไป
- วัตถุดิบหมดไป
- การกีดกันทางการค้า
- ค่าครองชีพได้เปลี่ยนไป

ข้อควรพิจารณาสำหรับการเลือกทำเลที่ตั้งโรงงาน

1. เนื้อที่
2. สภาพและลักษณะของเนื้อที่
3. วัตถุดิบ
4. ตลาด

ข้อควรพิจารณาสำหรับการเลือกทำเลที่ตั้งโรงงาน

5. การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร
6. แรงงาน
7. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
8. สภาพแวดล้อม

ขั้นตอนของการเลือกทำเลที่ตั้งใหม่

1. ตั้งข้อกำหนด ขอบข่าย และขีดจำกัดเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งและที่ดินที่ต้องการ
2. วิเคราะห์และเลือกเขตที่จะตั้งไปอย่างกว้างๆว่าจะอยู่ทางเหนือหรือใต้ของภาคไหน
3. วิเคราะห์และเลือกที่เฉพาะเจาะจงลงไปว่าจะเลือกเอาที่ไหนแน่ๆ มีอะไรเป็นสิ่งที่จูงใจให้เกิดการเลือกที่ดินผืนนั้น
4. ดำเนินการจัดการเพื่อให้ได้ที่ดินผืนนั้นมาสร้างโรงงานตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ

การเลือกทำเลที่ตั้งในเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
มีแรงงานให้เลือกมาก	ค่าที่ดินสูงทำให้ต้องสร้างโรงงานหลายชั้น ค่าก่อสร้างสูง
การคมนาคม ขนส่งหาได้ง่าย	ค่าแรงงานสูง เนื่องจากค่าครองชีพสูง
สถานที่พักผ่อนมาก	แรงงานสัมพันธ์อาจไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ

การเลือกทำเลที่ตั้งในเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
ที่พักอาศัย โรงพยาบาล สถานศึกษามีมากมาย	มีโอกาสเลือกสถานที่ได้ไม่มากนัก
ความปลอดภัยมีมาก	การขยายโรงงานทำได้ยาก
ใกล้ตลาด	
ติดต่อแหล่งการเงินได้สะดวก	

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในชนบท/ นอกเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
ชนิดแรงงานมีให้เลือกจำกัด	แรงงานสัมพันธ์ที่ตึกว่า
ส่วนมากขาดสถานศึกษา โรงพยาบาล และ แหล่งพักผ่อน	ค่าแรงงานต่ำ และการย้ายแรงงานน้อย
การคมนาคมขนส่งมีน้อย	มีสถานที่ให้เลือกได้มากและราคาต่ำ
ห่างไกลตลาด	สภาพแวดล้อมดี

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในชนบท/ นอกเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
การติดต่อสื่อสารมีความยากลำบาก	มีข้อบังคับ กฎหมายน้อยกว่า
การป้องกันโจร ผู้ร้าย อัคคีภัยมี ประสิทธิภาพต่ำ	
ขาดการบริการสนับสนุนต่างๆ	

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในชานเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
มีที่มากและราคาไม่แพงนัก	คลังเก็บวัสดุและอะไหล่ซ่อมบำรุงจะต้องมี มากกว่าปกติ
แรงงานเกือบทุกระดับหาได้ไม่ยากนัก	การขาดงานของคนงานในฤดูจ้างงานอาจมี มาก
แรงงานสัมพันธ์ดีพอควร	

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในชานเมือง

ข้อดี	ข้อเสีย
การติดต่อแหล่งเงิน และอุตสาหกรรมที่ เกี่ยวข้องมีความคล่องพอควร	
ปัญหาทางด้านตลาดไม่แตกต่างไปจากที่ อยู่ในเมือง	

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในนิคมอุตสาหกรรม

ข้อดี	ข้อเสีย
พื้นที่ได้รับการเตรียมเรียบร้อยแล้ว	เนื้อที่จำกัดส่งผลต่อการขยายโรงงาน
สิ่งอำนวยความสะดวกมีพร้อม	ปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นในโรงงานหนึ่งอาจเป็นชนวนให้เกิดปัญหาแรงงานอีกโรงงานหนึ่งได้
สะดวกต่อการจ้างผู้รับเหมาช่วง	ปัญหาการจราจรอาจเกิดขึ้นในชม. เร่งด่วน

ข้อดี-ข้อเสียของการเลือกทำเลที่ตั้งแบบต่างๆ
การเลือกทำเลที่ตั้งในนิคมอุตสาหกรรม

ข้อดี	ข้อเสีย
ไม่ต้องคอยกังวล เรื่องการฟ้องร้อง	โรงงานเกี่ยวกับความเดือดร้อนที่ชุมชนได้รับจากโรงงาน
สถาบันการเงิน และการขนส่งมีพร้อมในนิคม	ส่วนใหญ่งานสัมพันธจะดี

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับ Plant design

- การหาแหล่งเงินทุน (Acquisition of capital)
- การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product design)
- การวางแผนการขาย (Sales planning for requirements)
- การเลือกขบวนการผลิต (Selection of the production process)
- การพิจารณาว่าจะซื้อหรือทำเอง (Make or buy)

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับ Plant design

- การกำหนดขนาดของโรงงาน (Plant size)
- การกำหนดระดับราคาของผลิตภัณฑ์ (Product price ranges)
- ทำเลที่ตั้งของโรงงาน (Plant layout)
- การเลือกชนิดของอาคาร (Building-type selection)
- การกำหนดขอบเขตของการสร้างผลิตภัณฑ์หลายๆชนิด (Diversification)
- การพัฒนาองค์กร (Organization development)

วิธีการออกแบบผังโรงงาน

1. การเก็บข้อมูลพื้นฐาน (PQRST)
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์
4. การวิเคราะห์ความต้องการเนื้อที่ของหน่วยงานและกิจกรรม
5. การออกแบบผังโรงงาน
6. การประเมินผลเพื่อเลือกแผนผังโรงงาน

26

ขั้นตอนการวางผังโรงงาน

1. การเลือกทำเลที่ตั้ง (Location)
2. การจัดวางผังโรงงานตามแผนงาน (Overall layout)
3. การวางผังโรงงานอย่างละเอียด (Detail layout)
4. การติดตั้ง และการติดตามผลงาน (Installation)

27

หลักการจัดวางผังโรงงาน

- หลักของความพอใจ
- หลักของการเลียนแบบ
- หลักของการไหลของสิ่งของ
- หลักของการอาศัยประสบการณ์

28

ปัจจัยอื่นๆพิจารณาในการจัดวางผังโรงงาน

1. วัสดุและผลิตภัณฑ์
2. เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์
3. กำลังคน
4. การเคลื่อนย้ายลำเลียงสิ่งของ
5. คลังเก็บวัสดุหรือสินค้า
6. สิ่งบริการหรือสิ่งสนับสนุน
7. ความยืดหยุ่นและการเปลี่ยนแปลง
8. การไหลและความสมดุล

29

รูปแบบพื้นฐานของแผนผัง

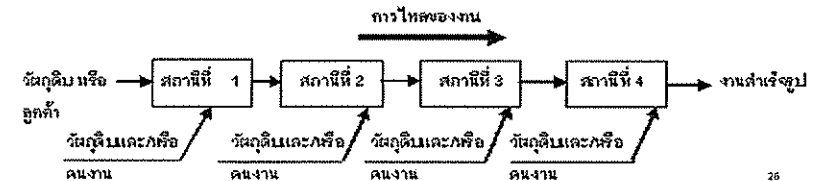
รูปแบบพื้นฐานเหล่านี้จะถูกกำหนดในบริเวณต่างๆในแผนผังโดยทั่วไปมีการแบ่งรูปแบบออกเป็น 4 ชนิด

1. Product Layout
2. Process Layout
3. Fixed Position Layout
4. Group Layout

25

รูปแบบการจัดวางตามผลิตภัณฑ์ หรือตามขั้นตอนการผลิต (Product Layout)

- เหมาะสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์จำนวนมาก หรือการผลิตเชิงมวล (Mass Production)
- จัดวางให้แต่ละผลิตภัณฑ์ใช้เครื่องจักรแยกจากกัน โดยในผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะนำเครื่องจักรมาเรียงตามลำดับขั้นตอน

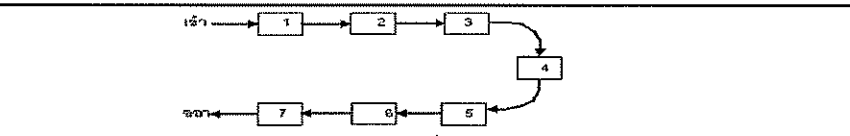

26

รูปแบบการจัดวางตามผลิตภัณฑ์ หรือตามขั้นตอนการผลิต (Product Layout)

- ถ้าประกอบไปด้วยขั้นตอนการผลิต จะเรียกสายการผลิต (Production Line) แต่ถ้าประกอบไปด้วยขั้นตอนการประกอบจะเรียกว่า สายการประกอบ (Assembly Line)

27

- สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการจัดวางแบบตัว U (U-Shaped Layout)

• ข้อดีของ U-Shaped คือ

- ใช้พื้นที่ของบริเวณการจัดวางน้อยกว่า
- ช่วยในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนงาน ส่งผลทำให้การทำงานเป็นทีมมากขึ้น
- สามารถลดการขนถ่ายลำเลียงได้
- กรณีที่ไม่เหมาะกับการจัดวางแบบตัว U คือ เครื่องจักรที่เป็นอัตโนมัติ หรือ ที่บริเวณงานเข้า และบริเวณงานออกอยู่ใกล้กัน

28

ข้อดีของการจัดวางตาม Product Layout

1. ให้อัตราการผลิตสูง เนื่องจากสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ในเวลาอันรวดเร็ว
2. ต้นทุนต่อหน่วยชิ้นงานต่ำ เนื่องจากลงทุนทางด้านเครื่องจักรมากแต่ใช้สำหรับผลิตงานปริมาณมาก
3. เครื่องจักรจะทำการผลิตงานด้วยขั้นตอนซ้ำๆ จึงทำให้คนงานไม่ต้องใช้ทักษะในการทำงานสูง ซึ่งส่งผลถึงการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการอบรม
4. ค่าใช้จ่ายในการขนย้ายลำเลียงต่ำเนื่องจากการขนย้ายด้วยเส้นทางเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่แน่นอน
5. อรรถประโยชน์ของคนและเครื่องจักรสูง
6. สามารถจัดวางแผนผังได้ง่ายโดยดูจากเส้นทางการผลิต

29

ข้อเสียของการจัดวางตาม Product Layout

1. คนงานจะมีความรู้สึกว่าเป็นการทำงานแบบซ้ำซาก ซึ่งส่งผลให้คนงานรู้สึกเบื่อ งานและประพฤติดีไม่เหมาะสม และยังส่งผลให้เกิดความประมาทในการทำงาน
2. คนงานมีทักษะต่ำ จึงไม่สนใจในคุณภาพของงานและการดูแลเครื่องจักร
3. เกิดความยุ่งยาก เมื่อเปลี่ยนปริมาณการผลิตหรือเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการผลิต ความยืดหยุ่นต่ำ
4. ถ้าเครื่องจักรในกระบวนการผลิตหยุดทำงาน 1 เครื่อง จะส่งผลถึงการผลิตโดยรวม
5. ควรมีระบบบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance) ซึ่งจะส่งผลให้ มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น

30

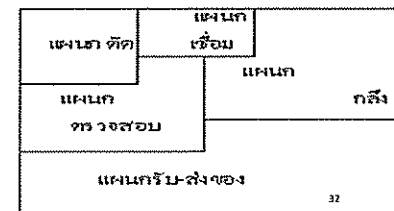
Product Layout จึงเหมาะสมกับกรณีดังต่อไปนี้

- การผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดเดียว น้อยชนิด หรือ กระบวนการผลิตคล้ายกัน แต่ผลิตเป็นปริมาณมาก
- การผลิตเป็นไปอย่างเป็นมาตรฐานไม่เปลี่ยนแปลงการผลิต
- ลูกคามีความต้องการอย่างสม่ำเสมอ หรือ มีการไหลของวัสดุมาก

31

รูปแบบการจัดวางตามกระบวนการผลิต หรือตาม ชนิดเครื่องจักร (Process Layout)

- จัดวางกลุ่มของเครื่องจักรให้เป็นหมวดหมู่ตามหน้าที่ของเครื่องจักร
- เหมาะกับการผลิตที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หลากหลาย แต่ละผลิตภัณฑ์มีกระบวนการผลิตแตกต่างกันในปริมาณการผลิตแต่ละครั้งมีไม่มาก (Job Shop Order)

32

ข้อดีของรูปแบบการจัดวางตาม Process layout

1. ระบบการผลิตสามารถทำการผลิตงานได้หลากหลายชนิด
2. เครื่องจักรสามารถใช้งานทดแทนกันได้ ดังนั้นจึงสามารถแก้ปัญหาเมื่อมีเครื่องจักรหยุดทำงานได้ทันเวลา
3. การลงทุนของเครื่องจักรต่ำ
4. การขยายกำลังการผลิตทำได้ง่าย
5. การเปลี่ยนแปลงแบบผลิตภัณฑ์อาจมีผลกระทบต่อเครื่องมือเพียงเล็กน้อย

33

ข้อเสียของรูปแบบการจัดวางตาม Process layout

1. มีงานมากองรอระหว่างกระบวนการผลิต (Work in-process Inventory)
2. เส้นทางสำหรับการผลิตจะสับสน
3. การจัดลำดับการผลิตยุ่งยาก (Scheduling) ต้องคำนึงถึงการว่างของเครื่องจักรและเวลาในการส่งมอบผลิตภัณฑ์
4. อรรถประโยชน์ของเครื่องจักรต่ำ

34

ข้อเสียของรูปแบบการจัดวางตาม Process layout

5. จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการขนถ่ายลำเลียงเนื่องจากเส้นทางในการขนย้ายวัสดุไม่แน่นอน
6. ต้นทุนการผลิตต่อชิ้นจะสูง เนื่องจากระบบการผลิตมักจะเป็นงานเฉพาะอย่างที่ลูกค้าสั่งทำในปริมาณน้อย (Job Shop Order)
7. มีการฝึกอบรมให้กับคนงานเพื่อเพิ่มทักษะ
8. ต้องการพื้นที่การทำงานค่อนข้างมาก

35

Process Layout จึงเหมาะสมกับกรณีดังต่อไปนี้

- ต้องผลิตงานแบบหลากหลาย
- มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตบ่อย
- ความต้องการของลูกค้าไม่มากนัก

36

รูปแบบการจัดวางแบบงานอยู่กับที่ หรือตามตำแหน่งงาน (Fixed-Position Layout)

- การดำเนินการผลิตจะเกิดขึ้นเมื่อคน, วัสดุ, เครื่องจักร เคลื่อนที่เข้าทำงาน โดยที่งานอยู่กับที่
- เหมาะกับการผลิตงานที่มีขนาดใหญ่, เทอะทะ ยากแก่การขนย้าย

37

ข้อดีของรูปแบบการจัดวางแบบงานอยู่กับที่

1. ความสามารถในการปรับตัวสูงในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง
2. ลดการลำเลียงงานขนาดใหญ่
3. ค่าใช้จ่ายในการวางแผนผังต่ำ
4. การวางแผนการผลิตไม่ซับซ้อน

ข้อเสียของรูปแบบการจัดวางแบบงานอยู่กับที่

1. ผลิตได้ในปริมาณน้อยๆ
2. มีข้อจำกัดกับขนาดของเครื่องจักร

38

Fixed Position Layout จึงเหมาะสมกับกรณีดังต่อไปนี้

- ผลิตภัณฑ์มีขนาดใหญ่ ค่าเคลื่อนย้ายสูง
- เครื่องมือในการทำงานขนาดใหญ่

39

การจัดวางผังแบบกลุ่ม (Group layout)

- เป็นการผสมผสานระหว่าง Product layout และ Process layout
- ใช้เมื่อมีของจำนวนมากชนิดถึง 50 ชนิด
- การจัดกลุ่มเดียวกัน โดยมีการทำงานเหมือนกัน ใช้เครื่องมือเหมือนกัน
- ข้อดี เช่น การผลิตงานที่เร็วขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น ลดเวลาในการขนถ่ายสินค้า ลดเรื่องการแนะนำควบคุม และลดเวลาสูญเสียเปล่าของเครื่องมือ ทำให้ต้นทุนการผลิตงานต่อชิ้นลดลง

40

รูปแบบการจัดวางแบบเซล (Cellular Layout)

- ใช้หลักการของ Group Technology มาทำการแบ่งกลุ่มของชิ้นงานที่จะทำการผลิต
- ชิ้นงานที่มีลักษณะคล้ายกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันเรียกว่ากลุ่มครอบครัว (Part Families)
- กลุ่มครอบครัวเดียวกันให้ใช้เครื่องจักรกลุ่มเดียวกัน ซึ่งกลุ่มของเครื่องจักรนี้จะเรียกว่าเป็นเซล (Cell) ดังนั้นจะไม่มี การเคลื่อนย้ายวัสดุมาทำการผลิตที่เครื่องจักรต่างเซลกัน

41

Product	Proc
1	a...e
2	a...e
3	a...e
4	a...e
5	a...e
6	a...e
7	a...e
8	a...e
9	a...e
10	a...e

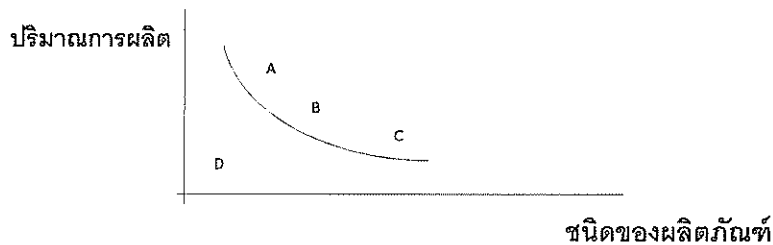
C1- 1, 3, 4
C2- 2, 6, 7
C3- 5, 8, 9, 10

รูปแบบการจัดวางนี้จะทำให้เกิดการผลิตเร็วขึ้น การขนถ่ายลำเลียงน้อยลง จำนวนงานที่รอการผลิตน้อยลง และ เวลาในการติดตั้ง(Set-Up Time) ชิ้นงานใหม่ของเครื่องจักรลดน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดวางตามกระบวนการผลิต

42

Cellular Layout จึงเหมาะสมกับกรณีดังต่อไปนี้

ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่จะต้องผลิตมีความหลากหลายแต่ต้องสามารถพอจะจัดกลุ่มได้

43

แหล่งความรู้เพิ่มเติม

- สมศักดิ์ ตรีสัตย์. การออกแบบและวางผังโรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัท ส. เอเซียเพรส จำกัด, 2535.
- ชัยนนท์ ศรีสุภินันท์. การออกแบบผังโรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิต. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, 2535.

44